

STATSFORVALTEREN I NORDLAND
Morten Juul Sundnes
Postboks 1405
8002 BODØ

Deres ref.:
Vår ref.: 25/9984-2
Saksbehandler: Karina Vignæs
Dato: 27.06.2025

Svar på henvendelse om varetektssurrogat i institusjon etter straffeprosessloven § 188

Vi viser til din e-post av 21. mars 2025, hvor du stiller spørsmål om hvorvidt personer som er plassert i psykisk helsevern som varetektssurrogat er pasienter, herunder mottar helsehjelp, og om dette eventuelt anses å være frivillig helsehjelp eller ikke.

Vi har vært i kontakt med aktuelle fagmiljøer for å få informasjon om praksis på dette feltet.

Varetektssurrogat i institusjon kan besluttes av retten når vilkårene i straffeprosessloven (strpl.) § 188 er oppfylt. En slik beslutning innebærer at retten kan bestemme at en person skal frihetsberøves og plasseres i psykisk helsevern istedenfor i fengsel grunnet personens psykiske helse. Beslutningen danner med andre ord bare grunnlag for plassering, herunder frihetsberøvelse, den er ikke bestemmende for hvilken helsehjelp som skal gis.

Når retten har besluttet at en person skal legges inn i psykisk helsevern etter strpl. § 188, bør det allerede være opprettet et samarbeid mellom den kommunale helse- og omsorgstjenesten i fengselet, evt. legevaksle og det psykiske helsevernet. Før innleggelsen i psykisk helsevern bør det gjennomføres en ekstern legeundersøkelse av siktede for å vurdere om vedkommende oppfyller vilkårene for tvungent psykisk helsevern. Den eksterne legeundersøkelsen kan gjennomføres av fengselslegen eller ved fremstilling til legevakten.

Ved ankomst i institusjon vil ordinære inntakstrutiner/prosedyrer følges. Det må da vurderes hvorvidt det er grunnlag for å gi helsehjelp etter pasientens samtykke eller om vilkårene for vedtak om tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern er oppfylt.

Dersom tvungent psykisk helsevern etableres, gjelder de ordinære reglene for tvungent psykisk helsevern i loven.

Hvis det ikke er aktuelt med tvungent psykisk helsevern, er plasseringen/frihetsberøvelsen hjemlet i strpl. § 188. Eventuell helsehjelp gis med hjemmel i pasientens samtykke. Hvilke gjennomføringstiltak etter lovens kapittel 4 som kan benyttes, er de samme som ovenfor frivillige innlagte pasienter, se phvl. § 1-1 a andre ledd.

Helsedirektoratet

Avdeling for rettssaker og helserett

Karina Vignæs

Postboks 220 Skøyen, 0213 OSLO • Besøksadresse: Vitaminveien 4 • Tlf.: (+47) 47 47 20 20

Org.nr.: 983 544 622 • postmottak@helsedir.no • www.helsedirektoratet.no

I de tilfeller personen plasseres i psykisk helsevern etter strpl. § 188 anses dette ikke som en frivillig innleggelse, slik at konverteringsforbudet i phvl. § 3-4 ikke komme til anvendelse. Se [Helsedirektoratets rundskriv § 1-1 a](#).

Personer som er lagt inn i psykisk helsevern etter strpl. § 188 regnes som pasienter, også der det ikke er etablert tvunget psykisk helsevern. Dette selv om personen skulle motsette seg medikamentell behandling og samtaleterapi under en slik plassering.

Vennlig hilsen

Dag Erlend Reite
avdelingsdirektør

Karina Vignæs
rådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk